

DOI: 10.7251/GFP1505040C

UDC: 347.516/.518

Originalni naučni rad*Datum prijema rada:*
16. maj 2015.*Datum prihvatanja rada:*
2. jun 2015.

Sporazum o pitanjima sukcesije – zaštita privatne svojine

Rezime: Nakon raspada SFRJ, još uvek nisu rešeni mnogi problemi između bivših republika koje se, između ostalog, tiču privatne svojine fizičkih i pravnih lica. U vezi sa tim, postavlja se pitanje, na koji način će država garantovati zaštitu privatne svojine. Sve bivše republike SFRJ su potpisale Sporazum o pitanjima sukcesije 29. juna 2001. godine, u kome je definisano da sve novostvorene države na tlu bivše SFRJ predstavljaju države sukcesore. Sporazum sadrži sedam priloga i tri dodatka. Sporazum reguliše raspodelu nepokretne i pokretne federalne imovine, status imovine van teritorija države sukcesora bivše SFRJ, finansije, arhivu i dr. U radu se posebno analizira Prilog G koji se odnosi na pitanje privatne svojine. U njemu je definisano je da će privatna svojina fizičkih i pravnih lica biti zaštićena od strane samih novonastalih država. Sva prava, koja se tiču privatne svojine, ako je moguće, biće vraćena u prvobitno stanje od strane države sukcesora, bez obzira na državljanstvo, odnosno, državnu pripadnost, kao i prebivalište ili sedište navedenih lica. U radu se govori i o poštovanju stečenih prava, sadržini prava privatne svojine, neophodnosti zaključenja posebnih bilateralnih sporazuma između bivših republika SFRJ, kao i o dvojakom postupku rešavanja navedenih pitanja.

Ključne reči: sukcesija, Jugoslavija, privatna svojina, ugovori, naknada štete.

*Prof. dr***Vladimir Čolović***Fakultet pravnih nauka,
Panevropski univerzitet
Apeiron Banjaluka, BiH*

1. UVODNI DEO

Nestanak SFRJ kao države i stvaranje šest novih država na njenoj teritoriji, još uvek proizvodi posledice, skoro četvrt veka nakon početka sukoba na teritoriji te zemlje. Te posledice nisu samo teritorijalne, političke, kao i druge, već su vezane i za zaštitu privatne svojine, one koja je stečena za vreme postojanja zajedničke države. Da bi mogla da se ostvari zaštita privatne svojine, treba da se poštuje načelo zaštite stečenih prava. Isto tako, da bi to načelo bilo poštovano, moraju se ispuniti uslovi vezani za poštovanje opštih principa i pravila u ovoj oblasti. No, ti opšti principi i pravila ne moraju da budu definisani u zakonodavstvu jedne države. Ako je to slučaj, odnosno, ako su ta pravila različita, mogu nastati problemi, ukoliko se države posebno ne dogovore oko rešavanja pitanja zaštite privatne svojine fizičkih i pravnih lica.

Pitanje zaštite privatne svojine i poštovanja stečenih prava zavisi i od pravila koja su definisana u oblasti sukcesije, kao i od odnosa između novonastalih država. To zahteva, prvo, definisanje odnosa između države sukcesora i države prethodnice, kao i između samih država sukcesora. Država sukcesor, koja stiče teritoriju, tačnije rečeno, koja nastaje na teritoriji države prethodnice, stupa u pravne odnose države, kojoj je ta teritorija ranije pripadala. Odnosi sukcesora i prethodnice mogu biti različiti. Ti različiti oblici zavise od raznih okolnosti vezanih za uzroke zbog kojih je došlo do sukcesije, ali možemo zaključiti da se, u stvari, radi o dva oblika. Prvi oblik se vezuje za neprihvatanje bilo kojeg ugovora ili bilo koje obaveze države prethodnice od strane države sukcesora. Što se tiče drugog oblika, radi se o prihvatanju ili neprihvatanju pojedinih ugovora ili obaveza, s tim što se može ostaviti rok za izjašnjenje o navedenom. Generalna supstitucija je prisutna u oblasti sukcesije država. Međutim, moramo reći da generalna supstitucija nije samo stvar o kome odlučuju država sukcesor i država prethodnica. U svakom slučaju, kada oblast jednog datog pravnog poretka postaje potpuno ili delimično oblast kontrole drugog pravnog poretka, izvesna prava i obaveze jedne od država prelaze, u određenim slučajevima, po opštem međunarodnom pravu, na drugu državu. Ako bi prihvatili suprotno stanovište, moglo bi doći od određenih štetnih posledica po treće države.¹

Rešavanje pitanja odnosa država sukcesora i eventualnog postojanja države prethodnice, bitno je i stanovišta garancija država. Naime, kad govorimo o garancijama države, mislimo i na garancije njenih finansijskih subjekata. Iako o garancijama države moramo govoriti, bez obzira na oblik sukcesije, odnosno, oblik države u uslovima promene suvereniteta, ipak, one, naročito, dolaze do izražaja kod promena u složenim državama, najviše kod zaštite privatne svojine, kao i pravnih poslova, gde se pojavljuje problem naknade štete.

Nakon raspada bivše SFRJ, postavljalo se pitanje da li je novonastala SR Jugoslavija država prethodnica, a ostale nove države – bivše republike, države sukcesori. Naime, zastupala se teza da je SR Jugoslavija država prethodnica u odnosu na SFRJ i da postoji kontinuitet sa tom državom. Zastupanje takvog stava obeležilo je prvu fazu u definisanju odnosa u vezi sa sukcesijom, koja je trajala od 1992. do 2000. godine. Kasnije se taj stav izmenio, tako da se smatralo da su SR Jugoslavija, odnosno, kasnije stvorena Državna zajednica Srbija i Crna Gora i, konačno, samostalne Srbija i Crna Gora, države sukcesori u odnosu na SFRJ, kao i sve ostale bivše republike. Takav stav je i potvrđen potpisivanjem Sporazuma o pitanjima sukcesije između bivših republika SFRJ, o kome će biti reči samo kroz aspekt zaštite privatne svojine².

O svim ovim pitanjima biće reči u ovom radu, kako bi se definisala mogućnost pravilne zaštite privatne svojine u uslovima sukcesije. Ipak, iako postoji potpisani i ratifikovani pomenuti Sporazum između država sukcesora, još uvek ima i nedoumica i sporova između bivših republika SFRJ.

¹ Đorđević S. (1967.) *O kontinuitetu država sa posebnim osvrtom na međunarodnopravni kontinuitet Kraljevine Jugoslavije i FNRJ*, Beograd, str.29

² Čolović V. (2013.) *Garancije država i stečena prava u uslovima sukcesije – opšta pitanja (sa osvrtom na Sporazum o pitanjima sukcesije SFRJ)*, *Zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije „Regulisanje otvorenih pitanja između država sukcesora SFRJ“*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 168

2. SPORAZUM O PITANJIMA SUKESIJE

Sve bivše republike SFRJ su u Beču potpisale Sporazum o pitanjima sukcesije 29. juna 2001. godine³, u kome je definisano da sve novostvorene države na tlu bivše SFRJ predstavljaju države sukcesore, uključujući i SR Jugoslaviju (u vreme potpisivanja Sporazuma postojala je SR Jugoslavija).⁴ Sporazum o pitanjima sukcesije, inače, sadrži sedam priloga i tri dodatka. Sporazum reguliše raspodelu nepokretne i pokretne federalne imovine, status imovine van teritorija države sukcesora bivše SFRJ, finansije, arhivu i dr. Posebnu praktičnu važnost ima Prilog G koji se odnosi na pitanje privatne svojine i stečenih prava. U prilog tome govori i podatak da je u saopštenju sa sednice Saveta ministara Državne zajednice Srbija i Crna Gora od 24. januara 2006. godine konstatovano da u evidenciji Generalnog sekretarijata Saveta ministara Državne zajednice Srbija i Crna Gora u odseku za sukcesiju postoji oko 72.000 zahteva za povraćaj imovine. Kako se navodi, „radi se o predmetima u vezi sa Prilogom G Sporazuma o pitanjima sukcesije, koji se odnosi na rešavanje imovinskih prava pravnih i fizičkih lica, uključujući i stanarsko pravo“⁵.

Prilog G Sporazuma o pitanjima sukcesije se odnosi na stečena prava. Institut stečenih prava se ne vezuje samo za pitanja sukcesije država. Ono je nastalo kao potreba za odbranom prava građana, kojima ne sme biti oduzeto, jednom stečeno pravo. To se pre svega odnosi na imovinska prava. Naime, stečeno pravo je nastalo pod uticajem buržoaskog shvatanja sigurnosti pravnog saobraćaja, koje je donela na svet francuska Revolucija, odbacujući teoriju *directa universalis* (teorija da sva prava pripadaju, jedino, suverenu), privatna prava pojedinaca, jednom stečena, jesu njihova prirodna prava, koja im se više ne mogu oduzeti, čak ni u socijalnom interesu. Po ovom shvatanju, ona su neprikosnovena.⁶ Po nekim autorima, stečeno pravo je jedna vrsta subjektivnog prava, postalo na osnovu pravnih normi (objektivnog prava). Po istom autoru, i nestečena prava mogu opstati i pored novog zakona, koji drugačije reguliše određena pitanja. Ali, ono što ih razlikuje od stečenih prava, to je da ona mogu biti izmenjena ili ukinuta, ne samo izričito, već i prećutno.⁷

3. POŠTOVANJE STEČENIH PRAVA

Pojam stečenih prava stvorila je jedna, veoma reakcionarna teorija, koje su lansirale zapadne zemlje u vreme izvoza kapitala. Međutim, po mišljenju savremene doktrine, ovakvo gledište se, danas, ne može usvojiti. Ono negira primenu stečenih prava u domenu međunarodnog prava, jer je ispravnije gledište, da se odnosi takve vrste, rešavaju posebnim ugovorom između države sukcesora i država, koje se supstituišu u ime svojih državljana. Pogotovo kada je reč o nepokretnostima i statusnim pravima pojedinaca. Ustanova stečenih prava, vezana je za sukcesiju međunarodnih ugovora, jer se radi o obavezama države prema stranim državama i njenim državljanima u ekonomskim i finansijskim odnosima,

³ Zakon o potvrđivanju Sporazuma o pitanjima sukcesije, *Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori* br.6/2002

⁴ Stanivuković M., Živković M. (2004.) *Međunarodno privatno pravo, opšti deo*, Beograd, str. 85

⁵ Živković M., Tumačenje članova 2, 4 i 7 Priloga „G“ Sporazuma o pitanjima sukcesije u praksi naših sudova i drugih organa, <http://www.mojepravo.net/tekstovi/nis/profmirkozivkovic/sukcesijaG.html>, (pristup: 20/05/2015)

⁶ Bartoš M. (1930.), *Problem stečenih prava u Međunarodnom privatnom pravu*, Beograd, str. 8

⁷ Stav profesora Tome Živanovića; Perović S. (1987.), *Retroaktivnost zakona i drugih opštih akata*, Beograd, str.99

koji su osetljivo vezani i za političke odnose.

U svim sporazumima, koji se tiču stečenih prava, država raspoláže, ne samo pravima državnih ustanova, već i pravima svojih građana. Država to ne radi po ovlašćenju pojedinaca i za njihov račun, već po svom sopstvenom pravu, da u međunarodnim odnosima vrši transakciju imovine i imovinskih prava svojih građana, uzimajući na sebe obavezu, da sama obešteti svoje građane i reguliše odnose, nastale takvom promenom. U svoje ime i u ime građana, često se daju unapred i izjave o odricanju od svake tužbe ili prigovora, mada se za to ne traži punomoćje od pojedinaca, čiji se interesi štite.

U Jugoslaviji je, zbog regulisanja pomenutih situacija, posle Drugog svetskog rata nastala potreba za regulisanjem pitanja imovinskih odnosa nastalih usled likvidacije prava i obaveza jugoslovenskih državljana na osnovu međunarodnih ugovora i podzakonskih akata. Obzirom na nacionalizaciju privrednih preduzeća, naknada za različita potraživanja u inostranstvu, svela se na fizička lica, koja su nastala pre i za vreme Drugog svetskog rata, kao i obaveze za uplatu na osnovu dugovanja u inostranstvu. Donet je 1946. godine i Zakon o zaštiti jugoslovenske imovine i imovinskih prava i interesa u inostranstvu i osnovan je Ured za zaštitu jugoslovenske imovine u inostranstvu. Ovaj Ured, po odredbama Zakona, zaštićuje i raspoláže svom imovinom i imovinskim pravima i interesima jugoslovenskih deviznih obveznika, koji su proistekli iz njihove delatnosti na jugoslovenskoj teritoriji, sa inostranstvom.

Treba pomenuti i Konvenciju između Kraljevine SHS i Italije o pravnoj i sudskoj zaštiti odnosnih državljana od 6. aprila 1922. godine. Konvencija u članu I. kaže: „Državljanin svake od Visokih strana ugovornica uživaće na teritoriji druge strane isto postupanje, kao i starosedeoci u pogledu pravne i sudske, lične i imovinske zaštite”⁸. Zatim, sporazum između FNRJ i Švajcarske o naknadi za švajcarske interese u Jugoslaviji, koji su pogodeni merama nacionalizacije, eksproprijacije i ograničenja, zaključen u Bernu, 27. septembra 1948. godine, koji u članu 1. kaže: „Na ime globalne naknade za švajcarska dobra, prava i interese pogođene raznim jugoslovenskim merama nacionalizacije, eksproprijacije i ograničenja, jugoslovenska Vlada će isplatiti švajcarskoj Vladi jednu sumu od 25 miliona švajcarskih franaka.”⁹

Moramo reći, da će stečena prava biti osigurana, tek onda, kada nacionalne države neće moći, po svojim potrebama da određuju, koja će se prava, stečena u inostranstvu poštovati, a koja ne.¹⁰ Stečena prava zavise i od uzajamnosti među državama. Reciprocitet je instrument usaglašavanja pravnih sistema bez neposrednog dogovora.¹¹ Međutim, nije tako jednostavno utvrditi taj instrument, imajući u vidu da moramo da vodimo računa, pre svega, o sadržinskoj komponenti uzajamnosti. Različite su vrste uzajamnosti, kao i postupak za utvrđivanje iste.¹²

⁸ Jezdić M. (1950), *Zbirka zakonskih tekstova i ugovora za MPP*, Beograd, str. 49

⁹ *Ibid.* str. 84

¹⁰ Bartoš M., *Problem stečenih prava u Međunarodnom privatnom pravu*, op.cit., str. 19

¹¹ Varadi T. (1983.), *Međunarodno privatno pravo*, Novi Sad, str. 117

¹² Pak M. (1986.), *Međunarodno privatno pravo*, Beograd, str. 107-108

3.a Opšti principi stečenih prava

Smatramo da je veoma bitno posvetiti pažnju opštim principima vezanim za stečena prava. To, naravno, treba uzeti u obzir i kod definisanja garancija država u uslovima sukcesije, kod zaštite pojedinih prava. Naime, postavljeno je nekoliko principa stečenih prava. Oni su sledeći: 1) Pravo treba da je pravilno stečeno. Da li je pravo pravilno stečeno, odlučivaće se po nacionalnom zakonu ili po zakonu koji je određen po pravilima Međunarodnog privatnog prava, a koje je merodavno za odlučivanje o sticanju prava. Da li će se primeniti pravilo Međunarodnog privatnog prava, odnosno, koliziona norma, opet, zavisi od nacionalnog zakona, odnosno, prava države u kojoj se postavlja ovo pitanje; 2) Jednom stečeno pravo imaće svuda i uvek dejstva koje to pravo proizvodi, po zakonu na osnovu kojeg je stečeno. Njegova univerzalnost zavisi od nacionalnih zakona zemalja u kojoj to pravo treba da se ostvari. Univerzalnost stečenih prava može biti ograničena pravom određenim po *lex fori*, sve dok se ne definiše međunarodni karakter ovog instituta. Ipak, i tada će njegovo poštovanje zavisiti od nacionalnog zakona; 3) Stečeno pravo se može odnositi i na nadležnosti, ali ono se stiče tek od trenutka početka spora. Kad će početi postupak, zavisi od nacionalnog zakona. Da li će to biti momenat podnošenja tužbe ili nekog drugog akta ili momenat donošenja odluke suda o pokretanju postupka, odnosno, neka druga činjenica zavisi od zakonodavstva države u kojoj se pokreće postupak; 4) Prava, koja se stiču na osnovu krivičnih, političkih i fiskalnih zakona pojedinih država ne smatraju se kao međunarodno stečena, jer u tim domenima ne postoji, još, jedinstvenost u saglasnosti država, koje čine međunarodnu zajednicu. O tome je i bilo reči, kad smo govorili o univerzalnosti; 5) Stečeno pravo se ne mora poštovati, ako ono stečeno u inostranstvu, ne odgovara pozitivnom pravu države ili ako se protivi domaćem javnom poretku. Praktično, ovim se potvrđuje ono što je ranije rečeno; i 6) Jedno pravo, međunarodno priznato kao pravilno stečeno može se ugastiti jedino na jedan od onih načina njegovog gašenja, koje predviđa nacionalni zakon, na osnovu koga je i stečeno to pravo.¹³

Od svih navedenih pravila, najzanimljivije i najdiskutabilnije pravilo je navedeno u tački 5. Stečeno pravo se neće poštovati u onoj zemlji, koja u svom pravnom sistemu ne zna za takva prava i gde se pravo u pitanju smatra kao protivno javnom poretku.¹⁴ To se ne kosi sa tradicionalnim pravilom da je svaka država dužna da se pridržava principa međunarodnog poštovanja prava, pravilno stečenih u inostranstvu, ali, samo, ako se njeni nacionalni interesi tome ne protive.¹⁵ Sa druge strane, postavlja se pitanje lica čije se stečeno pravo neće priznati, zbog toga što ono nije u skladu sa pozitivnim propisima države (ne mislimo na javni poredak). Da li bi to lice moglo da zahteva naknadu štete pred nekim međunarodnim organom, u takvom slučaju? Isto tako, da li bi bilo opravdano da to lice zahteva naknadu od države u kojoj je to pravo stečeno, a da države u pitanju, kasnije, rešavaju navedeno pitanje stianja i priznavanja prava.

Inače, od opšteg stava poštovanja stečenih prava se, sve češće, i odstupa. Zauzima se negativan stav prema ovoj ustanovi, ukoliko se ona brani na opšti način i bez izuzetka.

¹³ Profesor Živojin Perić je postavio sedam pravila o stečenim pravima, koje je, ranije, Antoan Pile naveo samo deklarativno; Bartoš M., *Problem stečenih prava u Međunarodnom privatnom pravu*, op.cit., str.10

¹⁴ *Ibid.*, str. 11

¹⁵ *Ibid.*, str. 17

U prvom redu ističe se suvereno pravo države da radi po svom nahodaenju na svojoj teritoriji, ali se uporedo stavlja kao uslov pravilna naknada za preduzete ekonomske mere. Nacionalna zakonodavstva pojedinih država određuju koja stečena prava će se poštovati i u kom obimu. Sa druge strane, države i strani državljani žele da se obezbede od arbitražnih odluka domaćih država. Tako nastaju ekonomski sporovi, koji su istovremeno i politički.

Mnoge države ističu kako bi puna naknada, za stečena prava, ugrozila ekonomske mere, a za samo ukidanje stečenih prava nalaze opravdanje da su u suprotnosti sa javnim poretom, koji se uspostavlja. U praksi, odšteta je globalna i opšta. Da li bi prema državi mogli da se javljaju fizička i pravna lica kao oštećeni? Tada bi ih zastupala, čiji su državljani. Koliko je to opravdano u uslovima sukcesije. Naime, država se u ime svojih državljana obeštećuje globalnom sumom, a zatim sama vrši obeštećenja svojim državljanima. Država istupa kao supstitucijalni zastupnik interesa svojih državljana. Tako se i razvila ustanova generalne supstitucije u međunarodnom pravu.¹⁶ Samim tim je država garant za ispunjenje obaveza prema građanima i pravnim licima od strane države ili država sukcesora.

Drugačije su definisana stečena prava u anglosaksonskoj doktrini. Naime, još je škotski pravnik Houm (Home) u svom delu „Načela Equity” naveo da, iako propisi nemaju eksteritorijalnu prinudu, ipak im treba dati važnost radi postizanja pravednih rešenja.¹⁷ Kasnije se za to zalaže i pravnik Holand (Holland), ali kroz teoriju *o comitas*, odnosno, da određena prava, koja su stvorena u stranom pravu dobijaju priznanje od domaćih sudova.¹⁸ Anglosaksonska doktrina naročito ističe ustanovu stečenih prava. Ova ustanova proističe iz načela međunarodne učtivosti.

Američko učenje o stečenim pravima razvilo se pod uticajem engleske doktrine. Ako su neka prava priznata u stranoj zemlji, ona se mogu priznati i u domaćoj zemlji, ali pošto strano pravo nema neposrednog dejstva kao pravo, već kao činjenica, ukoliko se ono dokaže, onda može biti priznato i u domaćoj zemlji, na osnovu njenog pravnog poretka.¹⁹

Sama pravila Međunarodnog privatnog prava se osnivaju na priznanju stvarno stečenih prava, koja, kad su kad su stečena, suveren države njihovog porekla ih može ostvarivati. Engleski sudovi priznaju i daju učinak svakom subjektivnom pravu, koje je pravilno stečeno, po pravu neke civilizovane zemlje, a ne daju učinak i ne priznaju subjektivno pravo, koje nije bilo pravilno stečeno. Engleski sudovi nikada ne primenjuju strano pravo, već daju samo učinak stečenim pravima po stranom pravu.²⁰ Znači, ta činjenica stečenog prava se mora dokazati, da bi bila pravno sankcionisana u domaćoj zemlji.²¹

Država se svesno koristi pravilima svog supstitucijalnog prava radi postizanja određene svrhe, a tu svrhu stvara zakonodavac, a manju važnost ima sudija, koji okri va i tuma-

¹⁶ Mitrović M.(1991.), *Međunarodnopravni kontinuitet i sukcesija*, savetnički rad SMIP, Beograd, str. 11

¹⁷ Sajko K. (1976.), *Američko Međunarodno privatno pravo*, Zagreb, str. 41

¹⁸ *Ibid.*, str. 43

¹⁹ Pak M., *Međunarodno privatno pravo*, op.cit, str. 524

²⁰ Sajko K., *Američko Međunarodno privatno pravo*, op.cit, str. 43

²¹ Pak M.(1991.), *Međunarodno privatno pravo*, Beograd, str. 262

či već postojeće common law. Država daje prednost, u ovim uslovima, personalnim pred teritorijalnim okolnostima.²² Vidimo da anglosaksonska doktrina šire posmatra stečena prava.

4. PRILOG G SPORAZUMA O PITANJIMA SUKESIJE – PRIVATNA SVOJINA I STEČENA PRAVA

Kao što smo rekli, u prilogima Sporazuma o pitanjima sukcesije (dalje: Sporazum) se definišu određena pitanja vezana za sva pitanja sukcesije. Naime, u prilogu A se nalaze odredbe o pokretnoj i nepokretnoj imovini, u prilogu B odredbe o diplomatskoj i konzularnoj imovini. Zatim u prilogu C definišu se odredbe o finansijskoj aktivi i pasivi, a u prilogu D, reč je o arhivama. Prilog E sadrži odredbe o penzijama, prilog F o ostalim pravima, interesima i obavezama, a prilog G o privatnoj svojini i stečenim pravima.

Posvetićemo pažnju odredbama Priloga G Sporazuma koji se odnosi na privatnu svojinu i stečena prava. Pre svega, definisano je da će privatna svojina i stečena prava fizičkih i pravnih lica SFRJ biti zaštićena od strane samih novonastalih država, odnosno, država sukcesora, u skladu sa odredbama Priloga G²³. Sva prava na imovinu, bez obzira da li se radi o pokretnoj ili nepokretnoj, a koja se nalazi na teritoriji države sukcesora biće priznata i zaštićena. Osim toga, ukoliko je moguće, ta prava će biti vraćena u prvobitno stanje od strane države sukcesora, bez obzira na državljanstvo, odnosno, državnu pripadnost, kao i prebivalište, sedište ili boravište navedenih lica. Osnovni uslov je da su ta lica imala to pravo ili ta prava dana 31.decembra 1990.godine. Ovom odredbom se obuhvataju fizička i pravna lica koja su, nakon navedenog datuma, stekla državljanstvo ili novo prebivalište ili boravište u državi koja je različita od države sukcesora. Sa druge strane, lica koja nisu bile u mogućnosti da ostvare takva prava će imati pravo na naknadu u skladu sa građanskim i međunarodnim pravnim normama.

Prilog G reguliše situaciju kada je došlo do namernog prenosa prava na imovinu, kako bi se stekla imovinska korist. Naime, ako je do takvog prenosa došlo nakon 31.decembra 1990.godine, odnosno, ako je do prenosa došlo pod pritiskom ili, uopšte, suprotno navedenoj odredbi, takav posao će biti ništavan. Osim toga, svi ugovori koji su zaključeni od strane fizičkih i pravnih lica od 31.decembra 1990.godine, biće poštovani bez bilo kakve diskriminacije. Tu su uključeni i ugovori koji su zaključeni od strane javnih preduzeća. Obaveza je svih država sukcesora da obezbede izvršavanje obaveza na osnovu takvih ugovora. Radi se o ugovorima čije je izvršenje bilo onemogućeno²⁴.

Odredbe Priloga G su definisale da su države sukcesori dužne da poštuju prava fizičkih i pravnih lica koja se odnose na intelektualnu svojinu, uključujući patente, zaštitne znakove, autorska prava i druga srodna prava u skladu sa međunarodnim konvencijama u toj oblasti²⁵.

Definišu se i obaveze država sukcesora da preduzmu sve mere koje će voditi ka zaključenju bilateralnih sporazuma kako bi se obezbedilo ostvarenje principa definisanih u

²² Sajko K., *Američko Međunarodno privatno pravo*, op.cit, str. 56-57

²³ Zakon o potvrđivanju sporazuma o pitanjima sukcesije, član 1

²⁴ *Ibid.*, član 2

²⁵ *Ibid.*, član 3

Prilogu G. Osim toga, obaveza je navedenih država da obezbede i efikasno obaveštavanje sudova i drugih ovlašćenih organa, sa istim ciljem²⁶. U vezi sa tim, odredbe Priloga G ne mogu poništiti odredbe bilateralnih sporazuma zaključenih po istim pitanjima između država sukcesora, koji po određenim pitanjima mogu biti konačni između tih Država²⁷.

Prilog G štiti i stanarska prava, na taj nači, što određuje da su države sukcesori dužne da obezbede da se njihova zakonodavstva jednako primenjuju na lica koja su bila državljanji SFRJ i koja su imala takva prava bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što je pol, rasa, boja, jezik, religija, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno poreklo, pripadnost nacionalnim manjinama, imovno stanje, rođenje ili drugi status²⁸.

Takođe, predviđeno je i pravo pristupa sudovima, administrativnim telima države sukcesora od strane lica koja dolaze iz drugih novonastalih država²⁹. To znači da neće biti traženo predujmljivanje sudskih ili drugih troškova (*cautio iudicatum solvi*) u slučaju, kada tužilac, odnosno, lice koje pokreće postupak, nije državljanin odnosno države pred čijim sudovima ili drugim organima traži zaštitu. Ali, ova obaveza će se izvršavati pod uslovom reciprociteta.

Navedene odredbe ovog Priloga nemaju uticaja na bilo kakve garancije u pogledu odsustva diskriminacije u vezi sa privatnom svojinom i stečenim pravima koji postoje u domaćem zakonodavstvu Država sukcesora³⁰. Ovom odredbom je predviđeno da ove odredbe ne idu nauštrb odredaba nacionalnih zakonodavstava država sukcesora kojima se isključuje diskriminacija u vezi sa privatnom svojinom i stečenim pravima³¹.

Opšti zaključak nakon analize odredaba Priloga G jeste da su se u njihovom definisanju primenjivala osnovna pravila vezana za sukcesiju, deobni bilans i stečena prava. No, u praksi je problem sa primenom priloga G. To se, naročito, odnosi na član 2³².

Treba istaći i pravno shvatanje o sukcesiji, koje je usvojeno kao pravni zaključak na sednici Građanskog odeljenja Vrhovnog kasacionog suda Republike Srbije, koja je održana 27. decembra 2010. godine, a koje je, kasnije, preimenovano u pravno shvatanje na sednici od 7. februara 2011. godine, a dana 23. februara 2011. godine verifikovano, a koje se odnosi na Prilog G, i to: „Prilog G sporazuma o pitanjima sukcesije primenjuje se na pitanja imovine delova preduzeća u Republici Srbiji koja imaju sedište na teritorijama Država sukcesora bivše SFRJ, pod uslovima postojanja faktičkog reciprociteta“³³.

²⁶ *Ibid.*, član 4

²⁷ *Ibid.*, član 5

²⁸ *Ibid.*, član 6

²⁹ *Ibid.*, član 7

³⁰ *Ibid.*, član 8

³¹ Antić O. (2012.), Neke napomene o Sporazumu o pitanjima sukcesije, *Godišnjak Pravnog fakulteta*, godina III, br.1, Univerzitet Istočno Sarajevo, str. 27

³² Živković M., Tumačenje članova 2, 4 i 7 Priloga „G“ Sporazuma o pitanjima sukcesije u praksi naših sudova i drugih organa, op.cit.

³³ Antić O., Neke napomene o Sporazumu o pitanjima sukcesije, op.cit, str. 27

5. NEKA PITANJA U VEZI SA PRIMENOM PRILOGA G SPORAZUMA O PITANJIMA SUKESIJE

Kad govorimo o primeni Priloga G Sporazuma o pitanjima sukcesije, moramo reći da praksa pokazuje da ima dosta problema. To se odnosi i na donošenje odgovarajućih akata u državama sukcesorima, kao i na sudsku praksu. Osim toga, odnosi između država sukcesora pokazuju da će proći dosta vremena dok se ne realizuje sve ono što je utvrđeno u Prilogu G Sporazuma o pitanjima sukcesije. Mi nećemo ovde govoriti o svim aktima koji su doneseni na teritorijama bivših republika SFRJ, a pomenućemo samo neka sporove koji su nastali u vezi sa zaštiom privatne svojine.

5.a Akti doneseni u Srbiji u vezi primene Priloga G Sporazuma o pitanjima sukcesije

Još pre donošenja Sporazuma o pitanjima sukcesije, u Srbiji je rešenje potraženo u donošenju dve Uredbe. Prvo je Vlada Srbije 1991. godine donela Uredbu o privremenoj zabrani raspolaganja određenim nepokretnostima, pokretnim stvarima i pravima³⁴, a zatim, 1992. godine i Uredbu o organizovanju delova preduzeća čije je sedište na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Republike Slovenije³⁵. Savezni ustavni sud je 2001. godine doneo odluku kojom je utvrdio da ova druga Uredba nije saglasna sa Ustavom SRJ, posle čega je Vlada Republike Srbije donela je Uredbu o zaštiti imovine delova preduzeća čije je sedište na teritoriji bivših republika SFRJ koja se po osnovnim rešenjima nije razlikovala od Uredbe iz 1992.godine³⁶.

Uredbom iz 1991. godine privremeno je zabranjeno raspolaganje nepokretnostima, pokretnim stvarima i pravima koje se nalaze na teritoriji Srbije čiji su vlasnici, odnosno, korisnici pravna lica i imaoци radnji sa sedištem na teritoriji republika koje nisu članice SR Jugoslavije. Takođe, privremeno je zabranjeno i raspolaganje nepokretnostima koje se nalaze na teritoriji Srbije čiji su vlasnici, odnosno korisnici fizička lica sa prebivalištem na teritoriji republika koje nisu članice SR Jugoslavije i njihovi su državljani. Raspolaganjem, u smislu Uredbe, smatrala se prodaja, zamena, poklon, zakup, opterećenje stavljanjem hipoteke ili drugih tereta na nepokretnosti i svi drugi oblici raspolaganja, odnosno svojinskih promena, kao i odnošenje stvari sa teritorije Republike Srbije³⁷.

Uredbom iz 1992. odnosno 2001. (i kasnije izmene), uređena je zaštita društvene imovine delova preduzeća u Srbiji, čije je sedište na teritoriji bivših republika SFRJ, kao i zaštita prava zaposlenih u tim poslovnim jedinicama. Predviđeno je da zaposleni poslovne jedinice mogu doneti odluku kojom se organizuju kao društveno preduzeće ili odluku o

³⁴ Uredba o privremenoj zabrani raspolaganja određenim nepokretnostima, pokretnim stvarima i pravima, *Službeni glasnik RS* br. 49/91, 50/91, 55/91, 29/92, 46/92 i 50/95.

³⁵ Uredba o organizovanju delova preduzeća čije je sedište na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Republike Slovenije, *Službeni glasnik RS* br. 6/92, 75/93, 68/94, 53/95 i 18/98.

³⁶ Uredba o zaštiti imovine delova preduzeća čije je sedište na teritoriji bivših republika SFRJ, *Službeni glasnik RS* br. 31/2001, 61/2008, 109/2008, 14/2009, 40/2009, 79/2009, 111/2009, 67/2010 i 73/2011

³⁷ Živković M., Tumačenje članova 2, 4 i 7 Priloga „G“ Sporazuma o pitanjima sukcesije u praksi naših sudova i drugih organa, op.cit.

pripajanju drugom društvenom preduzeću³⁸.

5.b Neka pitanja iz sudske prakse u vezi sa primenom Sporazuma o pitanjima sukcesije

Jedno od pitanja koje ćemo analizirati u vezi sa članom 6 Priloga G je stanarsko pravo. Naime, regulisanje stanarskih prava je stvorilo veliki interes izbeglih i raseljenih građana Republike Hrvatske, koji su većinom, srpske nacionalnosti, a kojima su stanarska prava na stanovima u društvenoj svojini otkazana, pod dosta diskriminišućim okolnostima. Tumačenje člana 6 Priloga G je izazvalo dosta nedoumica i razmimoilaženja. O tome se raspravljalo i na Regionalnom okruglom stolu o zaštiti privatne svojine i stečenih prava izbeglica i raseljenih lica po odredbama Priloga G Sporazuma o pitanjima sukcesije koji je održan u aprilu 2005.godine u Vukovaru³⁹.

Po nekim mišljenjima pojam „svojina“ kod pitanja stanarskog prava bi trebalo da se tumači u smislu odredbi člana 1, st.1 Protokola 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama (dalje: EKLJP) koji kaže da svako fizičko ili pravno lice ima pravo na poštovanje sopstvene svojine. Isto tako, niko ne sme biti lišen svog prava svojine, osim u javnom interesu i to samo uz uslove predviđene zakonom i opštim načelima međunarodnog prava. Praksa Evropskog suda za ljudska prava pokazuje da se termin „svojina“, odnosno „imovina“ može tumačiti veoma široko i da obuhvata veoma širok obim različitih prava i interesa. Pre svega mislimo na ekonomska prava i interese. Stav ovog Suda je da pojam „imovina“ ima autonomno značenje i ne ograničava se samo na „svojину“ nad fizičkim stvarima, već obuhvata i druga prava i interese koje predstavljaju. Sud, takođe, smatra da se ekonomski interesi, koji se mogu izraziti u novcu, kao npr. dugovanja, na osnovu kojih lice može da iskaže da ima „legitimno očekivanje“ za priznanje efektivnog uživanja određenog ekonomskog interesa, a što se može podvesti pod pojam „svojine“ iz člana 1 Protokola EKLJP. Navedeni Sud je presudom od 30.juna 2005.godine u slučaju *Teteriny* protiv *Rusije* zauzeo stav da je zakonski stečeno stanarsko pravo na stanu u društvenoj svojini „imovina“ u smislu pomenute odredbe Protokola EKLJP. Sud, dalje, obrazlaže da bi sticanjem prava na stanarsko pravo porodica *Teteriny* ostvarila pravo da poseduje i koristi stan, kao i da može da ga, u određenim okolnostima, privatizuje u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom. U saglasnosti sa tim, u trenutku, kad je zakonskim aktom stečeno stanarsko pravo, tužilac je zasnovao „legitimno očekivanje“ da će steći određeni ekonomski interes, odnosno, pravo⁴⁰.

Član 6 Priloga G, međutim, ne osporava mogućnost da se svim nosiocima stanarskog prava, koje su to pravo imali na dan 31.decembra 1990.godine, priznaju prava stečena i proistekla iz nekadašnjeg prava na posedovanje stana u društvenoj svojini. Ta prava bi se, prvenstveno, odnosila na pravo bivših nosioca stanarskih prava da ostvare prava na otkup, odnosno, privatizaciju stanova pod povoljnim uslovima na osnovu Zakona o prodaji

³⁸ Ibid.

³⁹ Mikić Lj., Analiza: Aneks G. Ugovoru o pitanjima sukcesije: Regionalni mehanizam za rješavanje imovinsko pravnih pitanja i priznavanje stečenih prava izbeglica i raseljenih osoba na području bivše Jugoslavije (?), <http://www.center4peace.org/Variouse%20document%20for%20web/Web%20materijali%20septembar%202006/Analiza%20Sukcesija/Analiza%20sukcesija%20hrvatski.pdf> (pristup: 20/05/2015), str.3

⁴⁰ Ibid., str. 4

stanova na kojima postoji stanarsko pravo, ili ostvarivanje prava na najam stana po odredbama Zakona o najmu stanova⁴¹. Jedno od pitanja koje se vezuje za pristup pravima u Hrvatskoj, iako se, po služebnim podacima, ne radi o velikom broju slučajeva, predstavlja sporost i nedostatak mehanizama za povraćaj poljoprivrednog zemljišta i poslovnog prostora u vlasništvu izbeglica. Osim toga, otvoreno pitanje predstavlja i zaštita prava, kao i povraćaj, odnosno, ostvarivanje naknada za pokretnu imovinu izbeglica koja je Zakonom o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom, stavljena pod privremenu upravu Republike Hrvatske, kao i ona imovina koja je zatečena u napuštenim stanovima, na kojima su izbeglice imale stanarsko pravo, a koja je prema odredbama Zakona o privremenom korišćenju stanova, morala biti komisijski popisana, kao i zaštićena od uništenja ili oštećenja⁴².

U vezi sa sprovođenjem odredbe člana 2, stava 1(b) Priloga G i regionalnog pristupa rešavanju problema izbeglica, posebno treba razmotriti otvoreno pitanje priznanja i izvršenja odluka sudova jedne države sukcesora na teritoriji druge države sukcesora. To se, prvenstveno, odnosi na slučajeve poništenja kupoprodajnih ugovora zaključenih između izbeglica iz dve različite države sukcesora ili ugovora o zameni nepokretnosti koje se nalaze na teritorijama dve države, a koji su zaključeni prinudno ili u suprotnosti sa odredbama građanskog i međunarodnog prava. Taj problem je, posebno, izražen u odnosu Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Naime, u Bosni i Hercegovini se ovi ugovori, uglavnom, proglašavaju ništavim, ali to nije slučaj u Hrvatskoj. Ova praksa dovodi do gubitka imovine lica koje potiču iz Hrvatske, bez obzira da li se ta imovina nalazi u Hrvatskoj ili Bosni i Hercegovini.

Još jedno od pitanja, vezano za primenu odredaba Priloga G, vezuje se i za problem dospelih, a neisplaćenih potraživanja, kao što je to slučaj sa neisplaćenim ratama penzija. Ovde ubrajamo i ostale ekonomske interese koji proizlaze iz nerealizovanih prava i obaveza na osnovu ugovornog odnosa (kao što je ostvarivanje prava na akcije na osnovu privatizacije privrednih subjekata u društvenoj svojini). Imajući u vidu odredbu člana 1, stava 2 Priloga G da će države sukcesori, bez diskriminacije poštovati sve ugovore zaključene od strane građana ili pravnih lica SFRJ do 31.decembra 1990.godine, kao i da će omogućiti izvršavanje obaveza na osnovu takvih ugovora rokovi zastarelosti predviđeni nacionalnim zakonodavstvima država sukcesora mogu se smatrati prekinutim⁴³.

Kad su u pitanju sudovi u Srbiji, u samom početku, oni su usvajali takve tužbene zahteve i vraćali imovinu pravnim licima čije je sedište bilo u drugim državama sukcesorima (imovina koju su u Srbiji imali „Varteks“, „Podravka“, „Lesnina“, „LTH“, „Jelovica“, itd.). Kao ilustraciju tog stanovišta, možemo navesti odluke Višeg trgovinskog suda. Na primer, u presudi koja je doneta neposredno nakon stupanja na snagu Sporazuma, ovaj sud je potvrdio odluku trgovinskog suda kojom je vraćena svojina na poslovnom prostoru pravnom licu iz Bosne i Hercegovine s pozivom na član 2. Priloga G Sporazuma o pitanjima sukcesije. U presudi je pored ostalog istaknuto da je dokazano da je tužilac bio vlasnik poslovnog prostora na osnovu ugovora iz 1968. godine, da je osnivač tuženog „iskoristio ratna dejstva

---

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*, str. 5

⁴³ *Ibid.*, str.6

i uzurpirao predmetni poslovni prostor⁴⁴.

Moramo istaći i pravni stav Višeg trgovinskog suda utvrđenom na sednici Odeljenja za privredne sporove, izraženom kroz odgovor na pitanje trgovinskih sudova. Tada je zauzeto stanovište da će pitanje svojine na pokretnim i nepokretnim stvarima koja su upisana u imovinu poslovnih jedinica prema Uredbi o zaštiti imovine delova preduzeća čije je sedište na teritoriji bivših republika, biti razrešeno Zakonom o potvrđivanju sporazuma o pitanjima sukcesije, i to u Prilogu G – Privatna svojina i stečena prava. Krajem 2004., došlo je do zaokreta u praksi Višeg trgovinskog suda. Tada je, naime, prvi put u jednoj odluci ovog suda zauzeto stanovište po kome primena Sporazuma o pitanjima sukcesije ne isključuje sudsku nadležnost, ali je uslovljava sprovođenjem prethodnog postupka pred državnim organima i telima po proceduri koja se predviđa bilateralnim sporazumima država sukcesora. Osnov za takvo stanovište pronađen je u tumačenju članova 4. i 7. Priloga G Sporazuma o pitanjima sukcesije. Na temelju tog tumačenja, presude trgovinskih sudova kojima su usvajani zahtevi za vraćanje imovine pravnim licima sa sedištem u drugim državama sukcesorima ukidane su od strane Višeg trgovinskog suda i vraćane na ponovno odlučivanje nižim sudovima. Time se osnažio stav da se sačeka, prvo, da se zakluče bilateralni sporazumi između Srbije i konkretne države sukcesora. Osnovni argument, na kome počiva čitava konstrukcija pravnog stava trgovinskih sudova je tvrdnja da odredbe članova 4. i 7. Priloga G ukazuju da je namera ugovornih strana – država sukcesora bila da se zakluče bilateralni sporazumi kojima će se regulisati procedura rešavanja zahteva i kojom će se ustanoviti državna tela koja će po navedenim zahtevima postupati primenjujući odredbe Sporazuma⁴⁵. Prema iznetom pravnom stavu, jedna od neposrednih pravnih posledica zaključenja bilateralnih sporazuma između država sukcesora bila bi osnivanje posebnih tela koja bi trebalo da rešavaju sporove oko povraćaja imovine, po postupku koji bi takođe bio predviđen samim sporazumima. Smatramo da ovakav stav nije dobar, odnosno, da usporava rešavanje problema vezanih za privatnu svojinu građana i pravnih lica na teritorijama država sukcesora. To se, naročito, odnosi na zaključenje bilateralnih sporazuma pored, već, zaključenog Sporazuma o pitanjima sukcesije.

ZAKLJUČAK

Jugoslavija je postojala više od 70 godina. Odnosi između naroda i republika u toj državi su bili sadržajni, raznovrsni i veoma složeni. Zbog toga će nestanak Jugoslavije još dugo izazivati posledice, pre svega, zbog nespremnosti država sukcesora da nastale probleme efikasno reše. Čak ni Sporazum o pitanjima sukcesije nije pružio sigurnost da će konačno doći do rešavanja problema. To se, naročito, vidi kod rešavanja pitanja zaštite privatne svojine. Čak i institut stečenih prava, upravo, zbog mogućnosti različitog tumačenja pravila tog instituta, ne pruža sigurnost u definisanju ovog problema.

Rešavanje imovinskih, statusnih i ostalih pitanja, pitanja ugovora i stečenih prava, pitanja pravne pomoći u sporovima, tj. postupcima započetih u vreme pre sukcesije, pa i za vreme rešavanja tih problema, moraju se hitno rešavati, sa poštovanjem prava fizičkih i pravnih lica. Osim rešavanja ovih pitanja putem Sporazuma o pitanjima sukcesije, kada je

⁴⁴ Živković M., Tumačenje članova 2, 4 i 7 Priloga „G“ Sporazuma o pitanjima sukcesije u praksi naših sudova i drugih organa, op.cit

⁴⁵ *Ibid.*

u pitanju bivša SFRJ, trebalo bi da stručnjaci, u ovoj oblasti donose rešenja za svaki slučaj posebno do potpunog i svestranog kodifikovanja ove materije. Možda bi trebalo težiti formiranju ekspertskih grupa, koje bi rešavale ove probleme, pre svega, zbog neuobičajene prakse. Od ratifikacije Sporazuma od strane Hrvatske, prošlo je više od decenije. Moramo reći da se, što se tiče Priloga G, nije mnogo postiglo. Problemi vezani za imovinu fizičkih i pravnih lica su veliki, ali treba imati u vidu i političke okolnosti.

No, u slučaju da se kod pojedinih pitanja ne bi mogao da postigne dogovor, a posebno kad se faktički i formalnopravno sve završi kod promene suvereniteta, a sporna pitanja u vezi „deobnog bilansa ostanu otvorena, biće neophodno obratiti se međunarodnom pravu, odnosno, pravilima o sukcesiji država, koja stoje na raspolaganju. Zaključenje bilateralnih sporazuma se pokazuje kao nepotrebno, ako imamo jedan Sporazum o pitanjima sukcesije čiju primenu treba regulisati aktima u okviru države sukcesora. Sa druge strane, rešavanje sproova pred arbitražnim telima je skupo i dugotrajno, a može voditi još većem produblivanju ionako složenih odnosa u ovoj oblasti.

BIBLIOGRAFIJA:

1. Antić, O. (2012). Neke napomene o Sporazumu o pitanjima sukcesije, *Godišnjak Pravnog fakulteta*, godina III, br.1, Univerzitet Istočno Sarajevo.
2. Bartoš, M. (1930). Problem stečenih prava u Međunarodnom privatnom pravu, Beograd.
3. Čolović, V. (2013). Garancije država i stečena prava u uslovima sukcesije – opšta pitanja (sa osvrtom na Sporazum o pitanjima sukcesije SFRJ), *Zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije „Regulisanje otvorenih pitanja između država sukcesora SFRJ“*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd.
4. Đorđević, S. (1967). *O kontinuitetu država sa posebnim osvrtom na međunarodnopravni kontinuitet Kraljevine Jugoslavije i FNRJ*, Beograd.
5. <http://www.center4peace.org/Variouse%20document%20for%20web/Web%20materijali%20septembar%202006/Analiza%20Sukcesija/Analiza%20sukcesija%20hrvatski.pdf>
6. Jezdić, M. (1950). *Zbirka zakonskih tekstova i ugovora za MPP*, Beograd.
7. Mikić, Lj. Analiza: Aneks G. Ugovoru o pitanjima sukcesije: Regionalni mehanizam za rešavanje imovinsko pravnih pitanja i priznavanje stecenih prava izbjeglica i raseljenih osoba na podrcju bivše Jugoslavije (?),
8. Mitrović, M. (1991). *Međunarodnopravni kontinuitet i sukcesija*, savetnički rad SMIP, Beograd.
9. Pak, M. (1986). *Međunarodno privatno pravo*, Beograd.
10. Pak, M. (1991). *Međunarodno privatno pravo*, Beograd 1991.
11. Perović, S. (1987). *Retroaktivnost zakona i drugih opštih akata*, Beograd.
12. Sajko, K. (1976). *Američko Međunarodno privatno pravo*, Zagreb.
13. Stanivuković, M., Živković, M. (2004). *Međunarodno privatno pravo, opšti deo*, Beograd.
14. Uredba o organizovanju delova preduzeća čije je sedište na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Republike Slovenije, *Službeni glasnik RS* br. 692, 7593, 6894, 5395 i 1898.
15. Uredba o privremenoj zabrani raspolaganja određenim nepokretnostima, pokretnim stvarima i pravima, *Službeni glasnik RS* br. 4991, 5091, 5591, 2992, 4692 i 5095.
16. Uredba o zaštiti imovine delova preduzeća čije je sedište na teritoriji bivših republika SFRJ, *Službeni glasnik RS* br. 31/2001, 61/2008, 109/2008, 14/2009, 40/2009, 79/2009, 111/2009, 67/2010 i 73/2011
17. Varadi, T. (1983). *Međunarodno privatno pravo*, Novi Sad.

18. Zakon o potvrđivanju Sporazuma o pitanjima sukcesije, *Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori* br.6/2002
19. Živković, M. Tumačenje članova 2, 4 i 7 Priloga „G“ Sporazuma o pitanjima sukcesije u praksi naših sudova i drugih organa, <http://www.mojepravo.net/tekstovi/nis/profmirkozivkovic/sukcesijaG.html>

Prof. Vladimir Čolović, Ph.D

Law College, PanEuropean University Apeiron, Banja Luka

Agreement on Succession Issues - Protection of Private Property

Summary: After the breakup of Yugoslavia, many problems between the former republics, which among other things concerning the private property of natural and legal persons, are not yet resolved. In this regard, the question arises, how the state will guarantee the protection of private property. All former Yugoslav republics signed the Agreement on Succession Issues June 29, 2001, which stipulates that all newly independent states in the former Yugoslavia are the successor states. The agreement contains seven annexes and three appendices. The Agreement regulates the distribution of movable and immovable federal property, status of assets outside the territory of the successor states of the former Yugoslavia, finance, archives, etc. The paper specifically analyzes the Annex G which refers to the issue of private property. In Annex G is defined that the private property of the natural and legal persons will be protected by the successor states. All rights concerning to the private property, if possible, will be returned in its original condition by the successor state, irrespective of nationality, domicile or head office of the said persons. This paper also discusses the respect of vested rights, the contents of the private property rights, the necessity of the conclusion of specific bilateral agreements between the former Yugoslav republics, as well as a dual process of resolving the above issues.

Key words: succession, Yugoslavia, private property, contracts, damage compensation.